

**СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДУ СИНТАКСИЧНИХ ЕМОТИВНИХ КОНСТРУКЦІЙ
З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ
(НА МАТЕРІАЛІ ТЕКСТІВ - РЕГУЛЯТИВІВ)**

*Н. І. Чернюк, канд. філол. наук, доцент;
Д. П. Трофимець, магістрант,
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007, Україна,
E-mail:darya.trofimets@yandex.ua*

У статті досліджується роль різноманітних синтаксичних фігур у створенні емотивності рекламного повідомлення. Аналізуються конкретні приклади вживання найпоширеніших синтаксичних засобів у рекламному дискурсі. Визначаються основні способи перекладу таких засобів українською мовою.

***Ключові слова:** рекламний текст, текст - регулятив, емотивність, синтаксичні фігури, переклад.*

Текст-регулятив (ТР), який, будучи рекламним текстом, завжди звернений до психологічної та лінгвістичної реальності, має чітку мету – спонукати покупця придбати той чи інший товар (у нашому випадку – книгу). Присутність у ТР емоційно-експресивного фактора тісно пов'язана з психікою людини. Мова ТР емоційно-експресивна впливати на читачів, навіювати їм певні ідеї. Досягати такого ефекту допомагає використання образних емотивних засобів на всіх рівнях мовної системи, зокрема і синтаксичному.

Об'єктом цього дослідження виступають синтаксичні засоби вираження емоцій у англійських ТР, а **предметом** – особливості їх передачі українською мовою. **Мета** дослідження полягає у комплексному дослідженні функціонування синтаксичних емотивних засобів у ТР та варіанти їх перекладу з урахуванням комунікативно – прагматичного призначення.

Актуальність роботи визначається тенденціями сучасної лінгвістики. Останнім часом спостерігається підвищений інтерес до малих текстів, зокрема і рекламних. Емотивність як одна з базових категорій текстів – регулятивів потребує ретельного дослідження та опису на кожному з мовних рівнів. У час глобалізації особливо актуальним постає питання перекладу не тільки самого художнього твору, а й текстів-регулятивів, що його супроводжують.

Дослідженням категорії емотивності, зокрема і у рекламних текстах займалися такі лінгвісти як І. В. Арнольд, А. А. Мецлер, В. Л. Наер, І. В. Рогозіна, Г. В. Чуланова, В. І. Шаховський.

Синтаксичний рівень являє собою вагомий потенціал для вираження найрізноманітніших емоційних відтінків мови. “Під емоційним синтаксисом потрібно розуміти особливі структурні утворення, метою яких є передача не стільки основного змісту повідомлення, скільки суб'єктивно-оцінного, емоційно забарвленого ставлення того, хто говорить, до предмета думки” [1, с. 13]. Синтаксичні або стилістичні фігури збільшують емоційність висловлювання за рахунок незвичайної синтаксичної будови: різні типи повторів, інверсія, еліпсис, зіставлення протилежностей, риторичні питання тощо [2, с. 20].

У рекламному дискурсі широко використовуються неповні речення, особливістю яких є пропуск головних чи другорядних членів речення.

Еліпсис – це навмисний пропуск несуттєвих слів у реченні без викривлення його змісту, що використовується для надання висловлюванню динамічності, художньої виразності [3, с. 275]. Аналіз емпіричного матеріалу виявив такі приклади використання еліпсису:

а) еліпсис підмета:

"Ø Will satisfy all of Bingham's fans." – *Sunday Mirror* (13) – *"Принесе задоволення всім прихильникам Бінгхем."* – *Sunday Mirror*

"Ø Will leave your heart pounding..." – *The Kansas City Star* (21) – *"Змусить ваше серце калатати..."* – *The Kansas City Star...*;

б) еліпсис підмета та дієслова-зв'язки іменного складного присудка:

"Ø Ø Brilliant... stunningly rendered." – *John Updike, New Yorker* (19) – *"Блискуче... вражаюче написано."* – *John Updike, New Yorker* ;

"Ø Ø An explosive new thriller... a strikingly good story." – *Publishing News* (22) – *"Це новий трилер - вибух... невимовно захоплююча історія."* – *Publishing News* ;

в) еліпсис допоміжного дієслова:

"Julie Garwood's stories Ø happening in a different world, and she makes that world palpable." – *The Kansas City Star*. (21) – *"Історії Джулії Гарвуд відбуваються в іншому світі, і завдяки їй ми можемо відчувати цей світ."* – *The Kansas City Star*.;

г) еліпсис підмета та допоміжного дієслова:

Ø Ø Titled with delusions ironies and insights... one of those rare thrillers where characterization is as important as the action." – *Miami Herald* (23) – *"Повно ілюзій, іронії та передбачень... один з небагатьох трилерів, в яких опис героя такий же важливий, як і власне опис подій."* – *Miami Herald*

"...Ø Ø Very well written, racy and witty." – *Tangled Web* (21) – *"Чудово написано, колоритно та дотепно."* – *Tangled Web*

д) еліпсис простого присудка, вираженого зворотом there is/are:

"Ø Ø Enough plot twists to satisfy the most jaded John Cave fans." – *Fort Worth Star Telegram* (28) – *"В сюжеті достатньо поворотів, що порадують найвибагливіших фанів Джона Кейва."* – *Fort Worth Star Telegram*

У ТР найпоширенішим є еліпсис підмета та дієслова-зв'язки складеного іменного присудка. Під час декодування цих речень не виникає труднощів, оскільки вони живаються в конкретній прагматичній ситуації.

"Pure pleasure." – *San Jose Mercury News* (26).

Тут мається на увазі *"Читання цієї книги приносить справжнє задоволення"*.

Використання еліптичних речень у ТР обумовлене комунікативними потребами, а саме: необхідністю швидко донести рекламну інформацію, актуалізувати ті частини висловлювання, які вимагають більшої уваги адресата [4, с. 325].

Як видно з вищевказаних прикладів, найчастіше еліптичні речення передаються українською мовою з допомогою односкладних речень різних типів (називних, неозначено-особових, узагальнено-особових та ін.).

Повтор відображає емоційно-оцінне ставлення адресанта до того, що повідомляється, передає різні емоції: схвалення, задоволення, розчарування, здивування, тривогу, занепокоєння, жаль, захоплення та ін., виконуючи тим самим емотивно-експресивну функцію [5, с. 76]. Повтор на лексико-синтаксичному рівні розуміється зазвичай як експліцитне / імпліцитне повторення елементів лексичного значення та семантико-структурних компонентів синтаксичних конструкцій. У ТР були виявлені та досліджені такі види повторів: 1) лексичний повтор; 2) лексико-синтаксичний паралелізм; 3) синонімічний повтор; 4) антонімічний повтор.

Під лексичним повтором розуміють повторення слова, словосполучення або речення без зміни їх структури та компонентного складу в одному висловлюванні та в більших одиницях комунікації, що охоплюють ряд висловлювань [6, с. 406]. Наприклад:

"Best of the best of the current writers in this field." – *The Sunday Age* (27) - *"Кращий з кращих сучасних письменників цього жанру"* – *The Sunday Age*.;

Серед лексичних повторів у ТР ми відзначили такі: анафору, або єдинопочаток – стилістичну фігуру, що є повторенням споріднених слів або групи слів на початку кожного паралельного ряду:

“One of the most thrilling, heart-stopping openings to a novel that I can remember... One of the best reads I’ve had since Gone with the Wind.” – The Sunday Age (Melbourne) (18) - “Один з найбільш захоплюючих та хвилюючих романів з тих, що я пам’ятаю ... Одна з найкращих прочитаних мною книжок після “Віднесених вітром.” – The Sunday Age;

“It’s all about the rebirth of a soul. It’s all about creating the family we wish to belong to. It’s all about love and understanding of women...” – New Orleans Times-Picayune (16)- “Роман про відродження душі. Роман про створення сім’ї, яку нам хотілось би мати. Роман про кохання та розуміння жінок...” – New Orleans Times-Picayune.

Мета анафори – максимально сфокусувати увагу адресата на повторюваному елементі, актуалізувати його.

Епіфора, або єдино закінчення – це стилістична фігура, що є повторенням кінцевих елементів [7, с. 125]:

“Mitchell’s storytelling in CLOUD ATLAS is of the best. I was, appropriately, captivated. It is of the best.” – Lawrence Norfolk, Independent (30) - “Те, як Мітчел веде розповідь в “CLOUD ATLAS” просто неймовірно. Я була у повному захваті. Просто неймовірно.” – Lawrence Norfolk, Independent.

Епіфора більшою мірою, ніж анафора, сприяє створенню ритму в прозі завдяки ідентичності завершальних частин.

Послідовний повтор – це послідовне повторення певної лексеми у реченні. Послідовний повтор підсилює значення повторюваного компоненту, а також підбиває підсумок як у логічному, так і в емоційному плані :

“It’s definitely entertaining, entertaining, entertaining...” – Cosmopolitan (23) - “Це абсолютно захоплююче, захоплююче, захоплююче...” – Cosmopolitan ;

Повтор може бути оформлений і наступним чином: повторювана одиниця знаходиться і на початку, і в кінці уривка, утворюючи своєрідну рамку. Такий повтор носить назву кільцевого повтору :

“MYSTERY! Is a series of classic thrillers presented on PBS by WGBH-TV, Boston. MYSTERY!” – Luk Piterson (29)- “ЗАГАДКА! Це серія класичних трилерів, які на бостонському PBS презентували WGBH-TV. ЗАГАДКА!” – Luk Piterson;;

У парадигмі текстів-регулятивів також використовується так званий композиційний стик (підхват), що являє собою повторення на початку нового речення слів, якими закінчилося попереднє речення:

“It’s a warm human saga of a family. A family with great traditions, love stories...” – Sunday Telegraph (12) – “Тепла й повна любові до людини saga про сім’ю. Сім’ю з давніми традиціями та любовними історіями...” – Sunday Telegraph..

Одним з видів повтору є так званий лексико – синтаксичний паралелізм, який ми мислимо як семантико-структурну єдність, що характеризується синтаксичною тотожністю та логіко-смісловою спільністю [8, с.93]. Розрізняють повний та частковий лексико-синтаксичний паралелізм. Повний паралелізм подається у формі ряду повністю тотожних синтаксичних структур та окремих лексичних одиниць:

“Perhaps he suffered, perhaps he hated, perhaps he loved by cruelty alone...” – Unknown (28) – “Можливо, він страждав, можливо, він ненавидів, можливо, його любов була самою жорстокістю ...” – Unknown;;

“Grabs you, and shakes you.” – Kirkus Reviews (20)– “Захоплює і потрясає.” – Kirkus Reviews;

Під частковим лексико - синтаксичним паралелізмом ми розуміємо лексичний повтор у поєднанні з неповним структурним паралелізмом компонентів. Так, нами був зафіксований лексичний повтор у поєднанні з розширенням синтаксичної структури:

“You’ll like Freddie. She flies. She drives a motorcycle. She takes no flak from anybody.” – Barbara D’Amato, author of the Cat Marsala series (17) – “Вам сподобається Фредді. Вона літає. Вона водить мотоцикл. Вона не сприймає нічиєї критики.” – Barbara D’Amato, автор cehs] Cat Marsala;

"This book, this great book is among the finest that I have ever read." – George Garret, *Los Angeles Times Book Review* (19) – *"Ця книга, ця видатна книга є однією з краєвих, що я коли – небудь прочитаю."* – George Garret, *Los Angeles Times Book Review*;

Використання часткового лексико-синтаксичного паралелізму в ТР супроводжується повтором однієї частини мови. Перелік є повтором однорідних синтаксичних одиниць – окремих членів речення і словосполучень [9, с. 185]. Перелік є стереотипним мовним засобом у парадигмі ТР:

"A polished gem of a novel... Lovingly crafted, beautifully written." – *The Miami Herald* (25)–*"Роман – перлина... Написаний з любов'ю, написаний красиво."* – *The Miami Herald*;;

"Six of One is a brilliant novel, eloquent in its tough prose, compassionate in its committed realism. It is Brown's most ambitious novel so far and establishes her as an artist of the first rank." – *New Women's Times* (15) – *"Six of One"* – чудовий роман, красномовний у своїй жорсткій прозаїчності, співчутливий у своїй реалістичності. Це найамбіційніший роман Браун на даний момент, що свідчить про її високу майстерність. – *New Women's Times*.

Елементи переліку, з одного боку, є морфологічним повтором (повтором однієї частини мови), з іншого боку, вони є імпліцитно поданим семантичним повтором, а отже належать до одного семантичного поля. Безперечно, у перекладі всі види лексичних та лексико-синтаксичних повторів та переліку необхідно зберігати.

Лексичні повтори, як вже було відмічено вище, належать до експліцитного типу повторів. Імпліцитний повтор передбачає використання слів з тотожним змістом, але різною формою [10, с. 131]. До імпліцитних повторів ми відносимо синонімію та антонімію.

Однак вживання синонімів та антонімів видається достатньо нетиповим для ТР. Використання синонімів обмежується рамками ідеографічних синонімів, які мають незначні семантичні відмінності:

"What a book! Complex, captivating and fascinating in every word of its charming character... a very sensual novel". – John Boyne, author of *The Boy in the Striped Pajamas* (32)– *"Що за книга! Складна, захоплююча і приваблива у кожному слові свого чарівного героя... дуже чуттєвий роман"*. – John Boyne, автор роману *The Boy in the Striped Pajamas*.

Синоніми надають можливість виразити найтонші відтінки думки, урізноманітнити та індивідуалізувати мову. У наступних ТР синоніми допомагають передати емоційні переживання автора, сприяють нагнітання страху у майбутніх читачів:

"Although renowned for his mystery of suspense, terror and dread..." – *Publishers Weekly*; *"Welcome to the new wave of fear. If you were scared before, you'll be terrified now..."* – *Gameface* (31) – *"Хоча він відомий своїм детективним романом сповненим таємниць, жахиття й кошмару..."* – *Publishers Weekly*; *"Ласкаво просимо до нового рівня жаху. Якщо відчували страх раніше, то тепер будете налякані до смерті..."* – *Gameface*;

"A TRULY SCARY BOOK... Harris writes with authority and a knack for detail, creating some memorably creepy scenes."– *People* (24) – *"СПРАВДІ СТРАШНА КНИГА... Гаріс пише зі знанням справи і майстерно змальовує деталі, створюючи багато неймовірних сцен, від яких просто мороз по шкірі"*– *People*.

У ТР нами було також відмічено вживання синонімів-замінників та синонімів-уточнювачів. Синоніми-замінники – це слова, що вживаються для найменування вже згаданого предмета, явища, дії та доповнюють характеристику цього предмета у якому-небудь новому аспекті [11, с. 176]. Метою вживання варіативних найменувань є прагнення уникнути монотонності повтору:

"It is a realistic writing of the best kind, a true picture, not loaded in favour of anything much expect humanity." – *Chicago Sun-Times* (15) – *"Реалістичний твір відмінної*

якості, правдива картина, необтяжена нічим окрім гуманності” – *Chicago Sun-Times*.

Що ж стосується синонімів – уточнювачів, то суть цього стилістичного прийому полягає у вживанні двох і більше синонімів (як правило, у контактній позиції) для вираження одного й того ж або близького значення з метою підсилення виразності висловлювання:

“*What is the best in Miss Calthorper’s novel is the solid industrial people... the individual people, not stereotypes.*” – *Booklist* (15) – “Що є найкращим романі міс Калторпер так це сильні люди – трудівники... самобутні, непересічні люди.”; ;

“*It is controlled and wild, deep and tough, perspective and shrewd*” – *San Francisco Chronicle* (29). – “Найкращий його трилер на цей момент... дія розгортається з карколомною швидкістю... шедевр чоловічого трилеру”.

Особливе місце у ТР займають антоніми – слова, протилежні за значенням. Існування антонімів зумовлюється характером нашого сприйняття реальності в усій її суперечливій складності. Тому контрастні слова, як і позначувані ними поняття, не лише протиставлені, але й тісно пов’язані між собою. Антонімам властиве переважно контактне вживання у ТР:

A splendid memoir, both funny and little sad” – *People* (28). – “Розкішні мемуари, і забавні, і трохи сумні” – *People*.

Перекладачеві варто докласти всю свою майстерність та увесь свій талант, аби якомога точніше передати синоніми та антоніми у тексті перекладу, вловивши найтонші відтінки значень.

Таким чином, емотивність ТР має категоріальний статус і реалізується на різних рівнях мови, включаючи фонетико-морфологічний, лексичний і синтаксичний. На синтаксичному рівні найчастіше вживаються такі емотивні засоби як еліпси різних членів речення, різні види повторів (анафора, епіфора та інші), паралелізм, композиційний стик, перелік і т. д. Всі ці стилістичні фігури допомагають реалізувати прагматичний ефект дії на адресата та його поведінку, зробити рекламований об’єкт більш привабливим та бажаним. Влучне відтворення синтаксичних емотивних фігур у тексті перекладу – ключ до точної передачі прагматичних інтенцій автора, а отже в перспективі – і до успіху твору серед читачів.

SUMMARY

STRATEGIES OF TRANSLATION OF SYNTACTIC EMOTIVE CONSTRUCTIONS FROM ENGLISH INTO UKRAINIAN

N. Chernyuk,

D. Trofimets,

Sumy State University,

2, Rimskogo-Korsakova St., 40007, Sumy, Ukraine;

E-mail: darya.trofimets@yandex.ua

The article deals with the role of different syntactic devices in making advertisements emotive. Examples of usage of the most common syntactic figures in the advertising discourse are being analyzed. Main ways of translating of such figures are outlined.

Keywords: *text-regulative, emotiveness, syntactic figures, translation.*

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арнольд И. В. Интерпретация художественного текста: типы выдвижения и проблемы экспрессивности / И. В. Арнольд // Экспрессивные средства английского языка. – Л. : Слово, 1975. – С. 11–20.
2. Наер В. Л. Прагматика научных текстов (вербальный и невербальный аспекты) / В. Л. Наер // Функциональные стили. Лингвометодические аспекты. – М.: Наука, 1985. – С. 14–25.
3. Літературознавчий словник-довідник / [за ред. Р. Т. Гром’як, Ю. І. Ковалів та ін.]. – К. : ВЦ «Академія», 1997. – 725 с.
4. Чуланова Г. В. Синтаксические средства выражения эмоций в текстах-регулятивах / Г. В. Чуланова // Функциональная лингвистика : сб. науч. работ (Крымский республиканский институт

- последипломного педагогического образования) / науч. ред. А. Н. Рудяков. – Симферополь, 2010. – Том 2, № 1. – С. 325–327.
5. Мещлер А. А. Прагматика коммуникативных единиц / А. А. Мещлер. – Кишинев : Штиинца, 1990. – 104 с.
 6. Лингвистический энциклопедический словарь / [под общ. ред. В. Н. Ярцевой]. – М.: Советская энциклопедия, 1990. – 686 с.
 7. Лесин В. М. Короткий словник літературознавчих термінів / В. М. Лесин, О. С. Пулинець. – К. : Радянська школа, 1961. – 370 с.
 8. Рогозина И. В. О параметрах интеллектуального рекламного текста / И. В. Рогозина, А. А. Стриженко // Семантика и прагматика текста. – Барнаул: Изд-во АлтГТУ, 1998. – С. 87–95.
 9. Сорокин Ю. А. Креолизованные тексты и их коммуникативная функция / Ю. А. Сорокин, Е. Ф. Тарасов // Оптимизация речевого воздействия. – М.: Наука, 1990. – С. 180–186.
 10. Чуланова Г. В. О композиционно-семантической природе текстов-регулятивов (на материале английских рекламных текстов) / Г. В. Чуланова // Мова і культура. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2009. – Вип. 12, Т. VII (132). – С. 129–133.
 11. Шаховский В. И. Лингвистическая теория эмоций : [монография] / В. И. Шаховский. – М.: Гнозис, 2008. – 416с.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТЕКСТОВОГО МАТЕРІАЛУ

12. Binchy Maeve. This Year It Will Be Different / Maeve Binchy. – London : Orion, 2007. – 415 p.
13. Bingham Charlotte. The Blue Note / Charlotte Bingham. – GB : Transworld Publishers, 2001. – 520p.
14. Brown Rita Mae. Six of One / Rita Mae Brown. – NY : A Bantam Book, 1984. – 248p.
15. Calthorper M. The Due House / M. Calthorper. – New York : Iremorge Pty., 1982. – 285p.
16. Carey M. V. The Mystery of the Blazing Cliffs / M. V. Carey. – New York : The Random House, 1987. – 180 p.
17. Dain Catherine. Bet against the House / Catherine Dain. – New York, 1995. – 217p.
18. Evans Nicolas. The Horse Whisperer / Nicolas Evans. – NY : Bantam Douhkdoy Dell Publishing Group, Inc., 1996. – 230p.
19. Faulks Sebastian. Birdsong / Sebastian Faulks. – NY : W.W. Norton & Co., 1996. – 482 p.
20. Fraser C. M. King's Close / C. M. Fraser. – London : Fontana, 1992. – 294 p.
21. Garwood Julie. Mercy / Julie Garwood. – Pocket Books, USA, 2001. – 234 p.
22. Garwood Julie. Heartbreaker / Julie Garwood. – NY : Doubly Book Club, 1991. – 432p.
23. Hansen Joseph. The Boy who was buried this morning / Joseph Hansen. – New York : A Plume Book, 1991. – 192p.
24. Harris Thomas. Hannibal / Thomas Harris. – New York: Random House, 2000. – 546 p.
25. Henry Veronica. Love on the Rocks / Veronica Henry. – USA, NY : Penguin Group, 2006. – 515 p.
26. Krentz Jayne Ann. Smoke in Mirrors / Jayne Ann Krentz. – NY: Jove Books, 2002. – 371 p.
27. Lewis Michael. It Can't Happen Here / Michael Lewis. – NY : Prometheus Books, 1970. – 331 p.
28. Maas Peter. Father and Son / Peter Maas. – NY : Harper Collins Publishers, 2002. – 404 p.
29. Mulisch Harry. The Assault / Harry Mulisch. – New York: Pantheon Books, 1986. – 392 p.
30. Naughton Jim. My Brother Stealing Second / Jim Naughton. – London, Candola, 1999. – 176 p.
31. Peters Elizabeth. Lion in the Valley / Peters Elizabeth. – NY: Harper Collins Publishers, 2008. – 600 p.
32. Richards Emily. The Parting Glass / Richards Emily. – New Zealand, 1999. – 576 p.

Надійшла до редакції 3 лютого 2014 р.